

Intense Mahler van Jansons

Het Concertgebouworkest is altijd goed geweest voor Gustav Mahler, en de componist is voorlopig nog niet van het Amsterdamse elitegezelschap af. Volgend jaar is het anderhalve eeuw geleden dat de Weense meester werd geboren. In 2011 is hij een eeuw dood. Daarom speelt het orkest al zijn symfonieën in chronologische volgorde, verdeeld over twee seizoenen. Na een minder geslaagde start met Daniel Harding maakte de chef-dirigent Mariss Jansons de afgelopen dagen van de Tweede symfonie een ongelooflijke belevenis.

Het was Mahler zelf die in 1904 bij het orkest de Nederlandse première dirigeerde. Sindsdien kwam het werk 78 keer op de lessenaars te staan, wat opmerkelijk veel is gezien de gigantische orkestbezetting en de vereiste aanwezigheid van twee vocale solisten plus een groot koor. Mengelberg dirigeerde het stuk 21 keer, Van Beinum 10, Chailly 12. Absolute koploper is Bernard Haitink, met 27 beurten.

Bij Jansons stond de teller tot vorige week nog op nul. In Amsterdam dirigeerde hij tot dusverre vier Mahlersymfonieën, maar de Tweede nog nooit. Op basis van eerdere ervaringen was het een gebeurtenis om reikhalzend naar uit te kijken. Maar dat het zo'n intense gebeurtenis zou worden, viel zelfs in de mooiste dromen niet te voorspellen. Pure schatgraverij was het, waarbij perfectie en diepgang hand in hand gingen.

Sidderingen

In de eerste maten trokken onbeschrijflijke sidderingen door de zaal, waarmee Jansons de musici en het publiek meteen bij de kladden greep. Toch is hij er de dirigent niet naar om zich te verliezen in impulsiviteit. In het lange openingsdeel plooit hij de emotionele conflicten behendig tot een eenheid. Dankzij een ultrafijnzinnige behandeling van het ritme lijkt de energie als vanzelf te ontstaan, waardoor de muziek nergens geforceerd klinkt. Jansons' vertrouwen in zijn musici is bovendien dusdanig, dat hij risico's durft te nemen die de concentratie verhogen en het betoog behalve springlevend ook aangrijpend kwetsbaar maken.

Wereldklasse van Groot Omroepkoor

Ook in het nog langere slotdeel komen de theatrale aspecten geheel in het teken van de bezieling te staan. Binnen- en buitenkant vormen een volmaakte eenheid, als keerzijden van dezelfde gouden medaille. Mahler stelt in zijn Tweede symfonie menselijke kernvragen rond leven en dood aan de orde, uitmondend in een fortissimo gezongen Auferstehen. In een begeleidend interview spreekt Jansons de hoop uit het publiek dichterbij de hemel te brengen: „Mijn missie zal geslaagd zijn als de luisteraars naar huis gaan met het gevoel dat ze in een andere wereld hebben doorgebracht.” Welnu, die missie is geslaagd.

De tussenliggende delen worden wel als intermezzo's bestempeld, maar in Jansons' optiek zijn ze dit geenszins. Aan de schijnbaar ongeruimde sfeer van het Andante verbindt hij ongemakkelijke kantjes en randjes. Het Scherzo neemt hij beduidend langzamer dan gebruikelijk is, waardoor de scherts op laarzen loopt. Door deze dubbele bodems komt het ontroerende Urlicht prachtig in de schijnwerpers te staan. De alt Bernarda Fink zingt het lied krachtig en warm (voor de sopraanpartij in de finale is Ricarda Merbeth een al even gelukkige keuze).

Na de eerste uitvoering applaudisseerden de abonnees ruim zeven minuten, zonder aan een run op de garderobe te denken. De AVRO zond gistermiddag de derde uitvoering live uit op Radio 4, en ook de televisie was er de afgelopen dagen bij. Zonder twijfel zal ook deze Tweede symfonie verschijnen op het eigen cd-label van het orkest. Volgende week staan uitvoeringen op het programma in Londen, Wenen en Parijs, waar lokale koren hun medewerking verlenen. Of zij kunnen tippen aan de wereldklasse van het Groot Omroepkoor moet op voorhand worden betwijfeld. Met de uitbarsting aan het slot komt het meestal wel goed. Maar op gedempte toon zo geconcentreerd en homogeen zingen, en nog verstaanbaar ook: er zijn niet veel koren die dit nadoen.